

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania A. Spółki
z ograniczoną odpowiedzialnością w J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
z udziałem zainteresowanych: C. S. , A. W. i A. Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w J.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 lutego 2020 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 2 października 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 2 października 2018 r., na skutek apelacji odwołującej się A. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w J. (dalej jako płatnik składek) od wyroku Sądu Okręgowego w G. Ośrodka Zamiejscowego w R. z dnia 11 października 2017 r., wydanego w sprawie przy udziale zainteresowanych: P. K. , C. S. , A. W. , K. K. i A. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w J. (dalej jako Spółka A.) o składki, którym oddalono odwołania zainteresowanych i płatnika składek od decyzji organu rentowego stwierdzających, że zainteresowani P. K. , C. S. , A. W. jako pracownicy płatnika składek podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu,

rentowym i wypadkowemu oraz ubezpieczeniu chorobowemu w poszczególnych okresach i ustalających wysokość podstawy wymiaru składek za te okresy (pkt 1) oraz umarzającego postępowanie z udziałem zainteresowanego K. K. (pkt 2), uchylił zaskarżony wyrok w jego pkt 2 i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w G. Ośrodkowi Zamiejscowemu w R. do ponownego rozpoznania (pkt 1), oddalił apelację w pozostałej części (pkt 2) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 3).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne oraz stanowisko Sądu pierwszej instancji, że zainteresowani P. K. , C. S. i A. W. jako pracownicy płatnika składek podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym u płatnika składek z tytułu realizacji usług wynikających z umowy zawartej ze Spółką A.. Zainteresowani wykonując umowę zlecenia zawartą ze Spółką A. realizowali pracę na rzecz płatnika składek jako podmiotu, z którym pozostawali w stosunku pracy. Stąd w sprawie zastosowanie ma art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), a zatem zainteresowani podlegali obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu u płatnika składek jako pracodawcy.

Płatnik składek w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie tego wyroku w zakresie w jakim oddalono jego apelację odnośnie do zainteresowanych C. S. i A. W. oraz o przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania, a także o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego - art. 83 ust. 1 pkt 2, 3 i ust. 2, art. 6 ust. 1 i 4, art. 8 ust. 1 i 2a, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1, art. 18 ust. 1 i ust. 1a, art. 20 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 9, art. 36, art. 38 ust. 2 i art. 68 ustawy systemowej w związku z art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1373 ze zm.) oraz § 2 ust. 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawie rozliczania składek do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych

(Dz.U. z 2008 r. Nr 78, poz. 465 ze zm.) w związku z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r., poz. 646 ze zm.), przez ich nieprawidłową wykładnię i zastosowanie, a przez to błędne przyjęcie, że zainteresowani wykonując umowę zlecenia na rzecz A. świadczyli pracę na rzecz płatnika składek, podczas gdy wykonywali oni usługi na rzecz zleceniodawcy; - pominięcie, że zakresy usług realizowanych przez A. i płatnika składek nie są tożsame, stąd zainteresowani wykonując zadania dla A. nie mogli świadczyć pracy dla pracodawcy w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej; - błędne przyjęcie, że A. nie był beneficjentem usług wykonywanych przez zainteresowanych; - arbitralne i zautomatyzowane przypisanie skarżącemu statusu beneficjenta pracy; - pominięcie, że organ rentowy przyjął i rozliczał składki odprowadzane od kontraktów realizowanych przez zainteresowanych z A. i nigdy nie dokonał ich zwrotu; - brak rozważenia, czy i jak na zastosowanie w sprawie prawa materialnego winna wpływać zasada rozstrzygania wątpliwości na korzyść przedsiębiorców.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występującymi w sprawie istotnymi zagadnieniami prawnymi, które sprowadzają się - stosownie do treści art. 8 ust. 2a ustawy systemowej - do następujących pytań:

1) kiedy i w oparciu o jakie kryteria można stwierdzić, że dana umowa zawarta z podmiotem trzecim jest wykonywana na rzecz pracodawcy, tj. w oparciu o jakie kryteria należy obecnie ustalać beneficjenta pracy;

2) jakie znaczenie należy nadać czynnościom Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, polegającym na przyjęciu i rozliczaniu składek z ubezpieczenia społecznego w sytuacji, w której otrzymują składki od innych podmiotów aniżeli pracodawca ubezpieczonych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność

postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie tej przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania.

Powołując się na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący powinien mieć na uwadze, że wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN

649/01, OSNP 2004 nr 9, poz.158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011, z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (por. postanowienia

Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 i z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Na podstawie powyższych wywodów stwierdzić należy, że przedstawione w skardze kasacyjnej „zagadnienie prawne” nie spełnia wymogów przewidzianych dla tej przesłanki przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Przedstawione w obu pytaniach kwestie zostały bowiem sformułowane w sposób ogólny oraz w żaden sposób nie przyczyniają się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego, gdyż koncentrują się na próbach przeforsowania przez skarżącego konkretnego rozstrzygnięcia w jego indywidualnej sprawie. Ponadto kwestia przedstawiona w „zagadnieniu” pierwszym nie koresponduje z ustaleniami faktycznymi, którymi Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany, a z których jednoznacznie wynika, że zainteresowani wykonując umowy zlecenia zawarte ze Spółką A. realizowali pracę na rzecz skarżącego płatnika składek jako podmiotu, z którym pozostawali w stosunku pracy. Rzekome wątpliwości interpretacyjne przedstawiane w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i argumentacja w nim zawarta ograniczają się do kwestionowania tych ustaleń i forsowania przez skarżącego twierdzenia, jakoby zainteresowani w ramach umów zlecenia zawartych ze Spółką A. świadczyli pracę wyłącznie na rzecz tej Spółki, a nie na rzecz skarżącego. Twierdzenia te stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Tym bardziej, że skarga oparta została wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, bez wskazania jakichkolwiek zarzutów naruszenia adekwatnych przepisów postępowania, co powoduje, że Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu

zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a z których wynika, że beneficjentem pracy zainteresowanych był skarżący.

Niezależnie od powyższego godzi się zauważyć, że nie istnieje potrzeba wyjaśnienia kryteriów, których spełnienie pozwalałoby stwierdzić, iż dana praca jest wykonywana na rzecz danego podmiotu, ponieważ pojęcie „wykonywania pracy na rzecz pracodawcy” użyte w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej było już przedmiotem wypowiedzi orzecznictwa. W wyroku z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15 (LEX nr 2238708), Sąd Najwyższy stwierdził, że „praca wykonywana na rzecz pracodawcy” to praca, której rzeczywistym beneficjentem jest pracodawca, niezależnie od formalnej więzi prawnej łączącej pracownika z osobą trzecią. Oznacza to, że bez względu na rodzaj wykonywanych czynności przez pracownika wynikających z umowy zawartej z osobą trzecią oraz niezależnie od tożsamości rodzaju działalności prowadzonej przez pracodawcę i osobę trzecią, wystarczającą przesłanką zastosowania art. 8 ust. 2a tej ustawy jest korzystanie przez pracodawcę z wymiernych rezultatów pracy swojego pracownika, wynagradzanego przez osobę trzecią ze środków pozyskanych od pracodawcy na podstawie umowy łączącej pracodawcę z osobą trzecią (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r., II UK 488/16, LEX nr 2361596).

Zgodnie z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, za pracownika w rozumieniu tej ustawy uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Powyższe rozwiązanie legislacyjne jest wyrazem dążenia ustawodawcy do objęcia obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenia społeczne przychodów z umów zlecenia i o dzieło zawartych, bądź wykonywanych na rzecz tego samego pracodawcy, a tym samym uniemożliwienie pracodawcom, będącym płatnikami składek na ubezpieczenie osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, unikania powinności uiszczenia składek od przychodów osiągniętych w związku z wykonywaną na ich rzecz pracą oraz przeciwdziałanie praktyce unikania regulowania wobec pracowników zobowiązań z tytułu godzin

nadliczbowych. Orzecznictwo Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje, że pojęcie „pracownika” w rozumieniu tego przepisu ma szerszy zakres znaczeniowy niż pojęcie pracownika w rozumieniu przepisów prawa pracy (art. 2 k.p. i art. 22 § 1 k.p.), gdyż obejmuje ono również osoby wykonujące pracę na podstawie umów cywilnoprawnych lub umów, do których stosuje się przepisy kodeksu cywilnego, w sytuacji, gdy umowę tę zawarły z pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy lub jeżeli w ramach tej umowy wykonują pracę na rzecz tego pracodawcy, choćby umowa cywilnoprawna została zawarta z osobą trzecią (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46; wyrok z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266 czy postanowienie z dnia 26 stycznia 2012 r., III UK 64/11, LEX nr 1215455).

Objęcie definicją pracownika - dla potrzeb prawa ubezpieczeń społecznych - nie tylko pracowników w znaczeniu, jakie temu pojęciu nadają przepisy Kodeksu pracy, ale także osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych (m.in. agentów, zleceniobiorców, wykonawców dzieła) oznacza jednocześnie rozszerzenie pracowniczego tytułu obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, co wpływa na sposób ustalania podstawy wymiaru składek na to ubezpieczenie. Hipotezą normy prawnej wynikającej z art. 8 ust. 2a objęte są dwa rodzaje relacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. Pierwszą jest sytuacja, gdy oba stosunki (pracowniczy i cywilnoprawny) dotyczą tych samych podmiotów jednocześnie występujących wobec siebie w roli pracodawcy - zleceniodawcy i pracownika - zleceniobiorcy, drugą zaś sytuacja, gdy na istniejący stosunek pracy nakłada się stosunek cywilnoprawny między pracownikiem i osobą trzecią, na podstawie którego pracownik wykonuje pracę na rzecz pracodawcy (zleceniobiorcy itp.) w ramach łączącej pracodawcę z ową osobą trzecią umownej więzi prawnej. W tym ostatnim przypadku to w istocie pracodawca jest rzeczywistym beneficjentem pracy świadczonej przez pracownika - zleceniobiorcę, bez względu na to, czy w trakcie jej wykonywania pracownik pozostawał pod faktycznym kierownictwem pracodawcy i czy korzystał z jego majątku. Z regulacją art. 8 ust. 2a ustawy systemowej koresponduje unormowanie zawarte w art. 18 ust. 1a i w art. 20 ust. 1 tej ustawy, dotyczące problematyki podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W sytuacjach, do których odwołuje się art. 8 ust. 2a mamy do czynienia z jednym,

szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, a zatem konsekwentnie w art. 18 ust. 1a i następnie w art. 20 ust. 1 tej ustawy nakazano w stosunku do tych ubezpieczonych uwzględnienie w podstawie wymiaru składek również przychodu z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Podsumowując, w przypadku pracowników, o jakich mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, uzyskany z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy oraz umów cywilnoprawnych. W odniesieniu do tej kategorii ubezpieczonych (pracowników) płatnikiem składek jest pracodawca, a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy (art. 18 ust. 1a ww. ustawy). Pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien zatem zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Obowiązki płatnika powinny bowiem obciążać podmiot, na rzecz którego praca w ramach umowy cywilnoprawnej jest faktycznie świadczona i który w związku z tym uzyskuje jej rezultaty, unikając obciążeń i obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266 oraz postanowienie z dnia 26 stycznia 2012 r., III UK 64/11, LEX nr 1215455).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ skarżący nie wykazał, że zachodzi potrzeba rozpoznania wniesionej przez niego skargi.